

U s n e s e n í

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Naděždy Zachystalové a soudkyň JUDr. Renaty Hertlové a JUDr. Ivy Zemanové ve věci žalobce: **Jitka K.**, nar. xxx, bytem xxx, zast. Mgr. Markem Plajnerem, advokátem, se sídlem Praha 1, Na Příkopě 23, proti žalované: **Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s.**, identifikační číslo: 60192852, se sídlem Praha 2, Bělehradská 128/222, zast. JUDr. Ludkem Chvostou, advokátem, se sídlem Praha 1, White & Case (Europe) LLP, Na Příkopě 14, **o určení existence právního poměru**, k odvolání žalobkyně proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 11. 11. 2016, č. j. 27C 5/2015 – 137,

t a k t o :

Rozsudek soudu I. stupně **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í

Napadeným rozsudkem soud I. stupně zamítl žalobu s návrhem na určení, že trvají práva a povinnosti žalobkyně a žalované vyplývající ze smlouvy o stavebním spoření č. 2048861501 ze dne 10. 12. 1999 a smlouvy o stavebním spoření č. 2048861502 ze dne 17. 5. 2001 (výrok I.) a současně uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalované na náhradu nákladů řízení částku 10.164,- (výrok II.). Rozhodoval o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala požadovaného určení, neboť mezi účastníky je spor, zda uvedené smlouvy byly ukočeny či nikoli, žalovaná zrušila proti vůli žalobkyně účty, na něž žalobkyně dle smluv plnila, žalobkyně se tak ocitá v nejistotě ohledně svých práv ze smluv, která jsou ohrožena a snaží se podanou žalobou dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů.

Soud I. stupně vycházel ze shodných tvrzení, že dne 10. 12. 1999 byla mezi účastníky uzavřena smlouva o stavebním spoření č. 2048861501, která se řídila Všeobecnými obchodními podmínkami, a dne 23. 5. 2001 byla mezi nimi uzavřena smlouva o stavebním spoření č. 2048861502, která se rovněž řídila Všeobecnými obchodními podmínkami, jejichž součástí byl i článek 9/7, dále že mezi účastníky byla vedena korespondence ohledně oznámení žalované žalobkyni o ukončení smlouvy dopisem ze dne 15. 5. 2015 s argumentací, že účel smlouvy byl naplněn naspořením cílové částky. Smlouva č. 2048861501 ze dne 10. 12. 1999 byla uzavřena na cílovou částkou 300.000,- Kč (přijetí návrhu na uzavření smlouvy č. 2048861501 ze dne 10. 12. 1999), která byla navýšena částka na 700.000,- Kč (přijetí návrhu ze dne 2. 1. 2003). Smlouva č. 2048861502 byla uzavřena na cílovou částkou 300.000,- Kč (přijetí návrhu ze dne 2. 1. 2003).

S odkazem na § 80 o.s.ř. soud I. stupně nejprve zkoumal, zda žalobkyni svědčí naléhavý právní zájem na uvedeném určení. Vycházel ze soudní praxe, která dovodila, že naléhavý právní zájem je dán tam, kde by bez tohoto určení bylo právo žalobce nebo právní vztah ohrožen, popřípadě tam, kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Určovací žaloba je svým charakterem prostředkem preventivním, jejímž účelem je poskytnout ochranu právnímu postavení žalobce dříve, než dojde k porušení právního vztahu nebo práva, a naopak, není namístě tam, kde právní vztah nebo právo již porušeny byly, a kde je žalobci k dispozici žaloba o splnění povinnosti, neboť v takovém případě prevence již pozbývá smyslu a přiléhavou se stává reparace v podobě odstranění následků porušení práva. Z těchto důvodů v případě, kdy lze žalovat na plnění, odpadá právní zájem na určení právního vztahu nebo práva. Avšak i v případě, kdy lze žalovat na splnění povinnosti, připouští soudní praxe, že je naléhavý právní zájem na určení dán, jestliže rozhodnutí o určovací žalobě je způsobilé vytvořit pevný základ pro právní vztahy účastníků sporu a svými důsledky předejít případným dalším žalobám na plnění, anebo jestliže případná žaloba o splnění povinnosti nemůže vystihnout celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva a naopak určovací žaloba tak činí účinněji než jiné procesní prostředky (též rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3Cdon 1338/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura 3/1997 pod č. 21). Uvedené funkce určovací žaloby tak korespondují právě s podmínkou, aby na určení právního vztahu nebo práva byl naléhavý právní zájem; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude splněna ani tato podmínka. V takovém případě soud, aniž by se zabýval věcí samou, žalobu o určení zamítne. Vzhledem k tomu, že určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů, je nedostatek naléhavého právního zájmu důvodem, pro který určovací žaloba neobstojí (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17.4.2014, sp.zn. 33Cdo 1734/2014). Na základě těchto závěrů soud I. stupně dovodil, že žalobkyně s podanou žalobou úspěšná být nemůže, neboť v posuzovaném případě již k porušení jejího práva došlo, neboť žalovaná považuje předmětnou smlouvu o stavebním spojení za ukončenou (naplněnou). Žaloba na určení ani nemůže vytvořit pevný základ pro právní vztahy účastníků a předejít tak dalším případným žalobám na splnění povinnosti (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 33Cdo 1582/2013). Naléhavý právní zájem na požadovaném určení by byl dán pouze tehdy, jestliže by byl způsobilý odstranit stav právní nejistoty žalobkyně nebo ohrožení jejího práva, což není daný případ. Pomocí určovací žaloby nelze řešit otázky, které mají význam jen pro jiné, dosud nezahájené nebo již probíhající řízení (v němž je lze řešit jako předběžné otázky) nebo které mají být podle zákona řešeny v jiném řízení. Bylo na žalobkyni, aby se žalobou na plnění, domáhala svého případného nároku (např. stran nepřipsaného úroku z vkladů, státní podpory apod.), v jehož rámci by soud jako předběžnou otázku řešil i existenci předmětného závazkového vztahu. Jelikož žalobkyní podaná žaloba neplní svou preventivní funkci, soud I. stupně ji zamítl a závěrem upozornil, že § 5 odst. 1 zákona č. 96/1993 Sb., o stavebním spojení, stanoví závazně písemnou formu smlouvy a k jakékoli další písemné změně cílových částek tvrzených žalobkyní nedošlo, takže dosažením sjednaných cílových částek smlouva v souladu s § 603 obč. zák. zanikla, na čemž nemůže nic změnit ani sporný text Všeobecných obchodních podmínek žalované. Z tohoto důvodu soud I. stupně také nevyhověl žádosti žalobkyně o odročení jednání k případné změně žaloby, neboť po provedeném dokazování dospěl k závěru, že ani žalobě na plnění by nevyhověl. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto dle § 142 odst. 1 o.s.ř. a úspěšně žalované soud I. stupně přiznal náhradu nákladů řízení v plném rozsahu sestávající z nákladů právního zastoupení ve výši 10.164,- Kč.

Rozsudek napadla žalobkyně z odvolacích důvodů dle § 205 odst. 2 písm. b), c), d), e) a g) o.s.ř., kdy vytýká soudu I. stupně, že žalobu zamítl pro údajný nedostatek naléhavého právního zájmu, avšak žalobkyni neumožnil ani změnu žaloby na žalobu na plnění, ačkoliv tomu nic nebránilo s odůvodněním, že změna žaloby je zbytečná, když změna smlouvy vyžadovala písemnou formu. Žalobkyně nesouhlasí s výkladem, že by mělo vždy dojít k zániku smluv o stavebním spoření, nebyla-li cílová částka navýšena písemným dodatkem smlouvy, považuje jej za nepřipustně restriktivní, v zákoně není uvedeno, že změna cílové částky musí být provedena písemně. Soud I. stupně odkázal jen na zákonné ustanovení, které o cílové částce nebo jejím překročení a nutnosti každou její změnu písemně upravit nehovoří. Žalobkyni tak není zřejmé, z čeho soud I. stupně dovodil svůj závěr, když navíc Všeobecné obchodní podmínky žalované umožňovaly automatické zvýšení cílové částky bez nutnosti písemně měnit či doplňovat uzavřenou smlouvu o stavebním spoření o novou cílovou částku. Všeobecné obchodní podmínky byly schváleny Ministerstvem financí, nejednalo se o situaci, která by byla praxí stran vytvořena, ale o situaci, kterou Všeobecné obchodní podmínky, které byly nedílnou součástí smlouvy o stavebním spoření, předpokládaly. Žalobkyni není jasné, na základě jakého tvrzení nebo důkazu použil soud I. stupně úpravu obsaženou v § 603 obč. zák., nutně tedy předpokládal, že k prvnímu překročení cílové částky došlo až za účinnosti občanského zákoníku účinného od 1. 1. 2014. Žalobkyni však není zřejmé, z čeho tak soud I. stupně dovodil, když nebyl proveden žádný důkaz, který by prokazoval, kdy poprvé k překročení cílové částky a k zániku smlouvy mělo dojít. Závěr ohledně automatického zániku smlouvy o stavebním spoření po dosažení cílové částky by způsobil značnou nejistotu ve vztazích všech účastníků stavebního spoření, u nichž docházelo k automatickému přespořování cílové částky, tedy ke změně smlouvy o stavebním spoření. Všechny platby, které účastník poslal na svůj účet stavebního spoření od prvního překročení cílové částky, by byly bezdůvodným obohacením, neboť účastník stavebního spoření by plnil bez právního důvodu. Opačně by zase připsané úroky na účtu stavebního spoření stejně jako přiznaná státní podpora bylo nutné považovat za plnění bez právního důvodu, kterým získal účastník stavebního spoření neoprávněný prospěch. S takovým výkladem žalobkyně nesouhlasí, považuje jej za absurdní, vedl by k popření dlouhodobé fungující praxi stavebních spořitelů a k nejistotě značného množství účastníků stavebního spoření. Závěr soudu I. stupně, že změna žalobního návrhu je zbytečná, je nesprávný, předčasný a jeho výklad pomíjí ustanovení Všeobecných obchodních podmínek upravující mechanismus automatického navyšování cílové částky v důsledku přespoření. Žalobkyně navrhla, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil soudu I. stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná ve svém vyjádření uvedla, že trvá na tom, že žalobkyně nemá naléhavý právní zájem, přičemž tento závěr zaujal soud I. stupně i v dalších šesti rozhodnutích a 2× jej potvrdil i Městský soud v Praze pod sp. zn. 58 Co 229/2016 a 58 Co 321/2016. S odkazem na § 13 obč. zák. má žalovaná za to, že odvolací soud by tento závěr v dané věci měl rovněž potvrdit. Dále poukázala na to, že žalobkyně až v závěrečné řeči uvedla, že uvažuje o změně žaloby, kterou zatím neučinila a soud I. stupně ani nemohl rozhodovat ve smyslu § 95 o. s. ř. Žalovaná se sice neztotožňuje se závěry soudu I. stupně ohledně skončení smlouvy při prvním přespoření, trvá však na již uvedených argumentech o ukončení smlouvy a výkladu čl. 9 odst. 7 Všeobecných obchodních podmínek, který nezakládá žalobkyni právo na spoření neomezeně vysokých částek po neomezeně dlouhou dobu a poukázala na závěry, které soud I. stupně zaujal v jiné věci pod sp. zn. 18 C 306/2015. K otázce nutnosti písemné změny smlouvy při navyšování cílové částky uvedla, že písemná dohoda o způsobu navyšování cílové částky ve smlouvě o stavebním spoření obsažena byla, a to právě v čl. 9 odst. 7 Všeobecných obchodních podmínek. Následné chování stran bylo jen realizací toho, co dříve bylo písemně sjednáno a následně mnohonásobně uskutečněno. Obě strany shodně tvrdí

funkčnost tohoto mechanismu a principiálně souhlasí s jeho aplikací, neshodnou se jen v tom, zda má žalovaná nárok na navyšování cílové částky donekonečna. Zmínila i to, že není dobře možné si představit, že by navyšování cílové částky v důsledku přespojení mohlo probíhat písemně, byla by tím negována možnost jakéhokoliv jiného navyšování cílové částky než opakovaným uzavíráním písemných dodatků, což by bylo k tíži samotných účastníků spojení. Svě vyjádření žalovaná doplnila tak, že žalobkyně nesplnila žádnou z podmínek přípustnosti určovací žaloby, která neřeší zpětně ani do budoucna, jakým způsobem má být údajné porušení smlouvy, ke kterému již mělo dojít, napraveno. Nebude závazně vyřešeno zejména, v jakém rozsahu měla žalovaná povinnost přijímat vklady od žalobkyně, v jaké výši a jakým způsobem mají být za období, v němž trvalo údajné porušení smlouvy ze strany žalované, připsány k naspořeným částkám úroky či státní podpora. Z rozsudku by mohlo vyplývat nanejvýš to, že existuje smlouva, ale nikoliv to, zda, kdy, kolik a jinak má žalovaná žalobkyni plnit, o čemž by nadále trvala nejistota a byly by tak dány důvody pro další spory a z nich pramenící soudní řízení. Domnívá se tedy, že by žádný pevný rámec poskytující záruku odvrácení budoucích sporů vytvořen nebyl. Nebylo by ani jasné, jakým způsobem má být případný nárok žalobkyně na státní podporu zachycen na účtu stavebního spoření, tato otázka ani nemůže být v řízení o žalobě na určení posuzována, neboť nárok na státní podporu má účastník vůči státu, který není účastníkem řízení. V této souvislosti žalovaná poukázala na závěry rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR pod sp. zn. 21Cdo 2770/2004 a též na to, že stav účtu stavebního spoření by musel být od skončení smlouvy až do současnosti zpětně dotvořen a široké spektrum návazných sporů by muselo být řešeno soudně, pokud by nedošlo k dohodě. To přitom žalobkyně místo podání určovací žaloby mohla učinit již nyní a své nároky mohla uplatnit formou žaloby na plnění. V ní by se vyslovila k tomu, jaké nároky by jí dle jejího přesvědčení měly k datu rozhodnutí soudu svědčit a rozhodnutím soudu by podoba a výsledek dějů minulých byly závazně zkonstatovány, čímž by byl odstraněn prostor pro spory ohledně minulosti a zároveň byl do značné míry eliminován i potenciál pro spory budoucí. Žalovaná poukázala též na závěry rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR pod sp. zn. 33 Cdo 1734/2013 a zdůraznila, že určovací žaloba má své místo jen tam, kde nelze nebo nedává smysl uplatnit nárok na plnění. Tak tomu ale v daném případě není, žaloby na plnění v obdobných případech jsou již projednávány a existují o nich i rozhodnutí, např. pod sp. zn. 18 C 306/2015. Navrhla, aby odvolací soud s ohledem na dosavadní rozhodovací praxi Obvodního soudu pro Prahu 2 i Městského soudu v Praze napadený rozsudek jako věcně správný potvrdil.

Odvolací soud postupoval na podkladě podaného odvolání a jím uplatněných odvolacích důvodů přezkoumal napadený rozsudek včetně předcházejícího řízení v souladu s § 212 a § 212a odst. 1 a 5 o.s.ř., a poté dospěl k závěru, že nejsou podmínky pro změnu ani potvrzení napadeného rozsudku.

Zásadním důvodem, jež vedl soud I. stupně k zamítnutí žaloby, je nedostatek naléhavého právního zájmu na žalobkyni požadovaném určení, s nímž však odvolací soud nesouhlasí. Soudní judikatura vychází z předpokladu, že naléhavý právní zájem je dán zejména tehdy, kdy bez tohoto určení by bylo ohroženo právo žalobce nebo kdyby se bez tohoto určení stalo jeho právní postavení nejistým. Určovací žaloba je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, kdy určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.4.2016, sp. zn. 22Cdo 4366/2015 uveřejněný v databázi ASPI). Naléhavý právní zájem zpravidla není dán tehdy, je-li možné žalovat na plnění, nicméně ani taková situace není

vyloučena. Za nedovolenou, při možnosti žaloby na plnění, lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu a předejde se tak žalobě o plnění, je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10.11.2015, sp. zn. 21Cdo 3772/2014 uveřejněný v databázi ASPI). V daném případě je mezi účastníky spor, zda smlouva o stavebním spoření dosud trvá či nikoliv, z pohledu žalobních tvrzení však k porušení práva žalovaným ze smlouvy již došlo a ve sporu by bylo možné podat i žalobu na plnění. Je však nepochybné, že v dané situaci rozhodnutí soudu o podané žalobě na určení může odstranit stav nejistoty účastníků ohledně dalšího plnění jejich povinností ze smlouvy o stavebním spoření, žalované na základě rozhodnutí o určovací žalobě bude zřejmé, zda má nadále vést pro žalobkyni účet stavebního spoření, přijímat vklady a žalobkyni, zda může nadále vklady provádět. Soudním rozhodnutím o podané žalobě se tak vytvoří rámec pro budoucí uspořádání vztahů účastníků včetně rámce pro řešení sporných vztahů z minulosti, aniž by nutně muselo dojít k soudním sporům, neboť jím bude deklarováno, zda ve sporném období smluvní vztah mezi účastníky trval a byli povinni plnit smlouvené povinnosti či nikoliv. Smlouva o stavebním spoření upravuje celý komplex vztahů mezi účastníky a případná žaloba na plnění by řešila vždy pouze jeden dílčí problém, zatímco žalobou na určení by bylo možné předejít i dalším sporům. Za dané situace tak nelze dovodit, že by určovací žaloba sloužila jen ke zbytečnému rozmnožení dalších sporů. Ostatně odvolací soud má za to, že v těchto případech, kdy jsou pochybnosti o existenci naléhavého právního zájmu, je třeba se přiklonit k závěru, že tento naléhavý právní zájem je dán. Odkaz soudu I. stupně na rozsudek Nejvyššího soudu ČR pod sp. zn. 33Cdo 1582/2013 není případný, neboť uvedené rozhodnutí řeší otázku naléhavého právního zájmu v případě určení neplatnosti smlouvy, nikoliv určení existence trvání právního vztahu. Důvodná není ani argumentace žalované rozhodovací praxí v těchto věcech, neboť odvolacímu soudu je z jeho úřední činnosti známo, že existují pouze dvě rozhodnutí odvolacího soudu zmíněné žalovanou, kterými byl potvrzen rozsudek soudu I. stupně založený na závěru o nedostatku naléhavého právního zájmu, zatímco další dva senáty odvolacího soudu zaujaly názor opačný (rozhodnutí pod sp. zn. 62Co 461/2016 a 51Co 65/2016). Odvolací soud v této věci se ze shora uvedených důvodů v plném rozsahu ztotožnil se závěry posledně uvedených rozhodnutí odvolacího soudu a rozsudek soudu I. stupně dle § 219a odst. 1 písm. b) a odst. 2 o.s.ř. zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení za použití § 221 odst. 1 písm. a) o.s.ř. Souhlasí přitom s námitkami žalobkyně uplatněnými v odvolání, jimiž fakticky poukázala na nepřezkoumatelnost odůvodnění napadeného rozsudku ohledně zániku smlouvy. Soud I. stupně jím odůvodnil nepřipuštění změny žaloby, neobstojí však jako přezkoumatelné odůvodnění meritorního rozhodnutí ve sporu, když není zřejmé, z jakých skutkových zjištění soud I. stupně vycházel, zejména pokud nezjistil a nevyložil sporná smluvní ujednání účastníků, a zřetelně není odůvodněno ani právní posouzení (? neplatnost změny smlouvy), včetně aplikace občanského zákoníku, na níž poukazuje žalobkyně. Tento závěr byl pro obě strany nepochybně překvapivý, nesouhlasí s ním ani žalobkyně ani žalovaná a s jejich argumentací se soud I. stupně v tomto směru rovněž odpovídajícím způsobem nevypořádal.

V průběhu dalšího řízení bude na soudu I. stupně, aby provedl dokazování dle návrhu stran, ve věci znovu rozhodl, v odůvodnění svého rozhodnutí se vypořádal se všemi námitkami a argumentací účastníků a rozsudek odůvodnil srozumitelným a přezkoumatelným způsobem (§ 132, § 157 odst. 2 o.s.ř.). Podle § 226 odst. 1 o.s.ř. je soud I. stupně vázán právním názorem odvolacího soudu a v novém rozhodnutí rozhodne též o náhradě nákladů odvolacího řízení za použití § 224 odst. 3 o.s.ř.

P o u ě n í : Proti tomuto usnesení **l z e** podat dovolání k Nejvyššímu soudu ČR prostřednictvím soudu I. stupně ve lhůtě dvou měsíců ode dne jeho doručení za splnění podmínek dle § 237 o.s.ř., jestliže napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak. Přípustnost dovolání je oprávněn zkoumat jen odvolací soud.

V Praze dne 9. května 2017

JUDr. Naděžda Zachystalová v. r.
předsedkyně senátu

Za správnost vyhotovení.
Jana Bartáková